

Raport „Roma Shield. O dezinformacji ze względu na płeć
wobec romskiej społeczności w Polsce”

Rekomendacje dla mediów

Zachęcamy do zapoznania się z pełną treścią raportu:
<https://fundacijadomnapograniczu.pl/raport-roma-shield>

Rekomendacje dla mediów

1. Unikanie stereotypizacji kobiet i mężczyzn pochodzenia romskiego

Należy unikać powielania stereotypów o społeczności romskiej poprzez świadome dobieranie słownictwa, które nie stygmatyzuje i nie dehumanizuje opisywanych w publikacji osób. Aby nie powielać stereotypów należy przede wszystkim zrozumieć własne przekonania, a następnie pochylić się nad istniejącymi stereotypami na temat społeczności romskiej, które budują popularne wyobrażenia o romskich kobietach i mężczyznach. Ich znajomość oraz używanie neutralnych, faktograficznych opisów pomoże uniknąć powielania tych stereotypów. Przypominamy, że w przypadku romskiej społeczności posługujemy się etnonimem Rom/Romka, a nie Cygan/Cyganka (nazwa narzucona). Unikanie słownictwa wartościującego różne aspekty kultury romskiej powinno być praktyką standardową.

2. Prezentowanie różnorodności romskich społeczności, postaw i perspektyw romskich kobiet i mężczyzn

Należy poszerzać wiedzę czytelników i czytelniczek na temat różnorodności wśród romskich społeczności w Polsce, i na świecie. Odpowiednim podejściem jest nieupraszczanie kultury romskiej, jakby była monolitycznym zjawiskiem społecznym oraz unikanie pisanie o jednej, etnicznej, romskiej tożsamości. Istnieje wiele romskich społeczności, które różnią się od siebie. Także w obrębie poszczególnych społeczności występują różnice poglądów i zwyczajów, tak jak w każdej innej społeczności. Rekomendujemy również odejście od uogólniających stwierdzeń na temat romskich kobiet i mężczyzn, a zamiast tego zalecamy przedstawianie indywidualnych postaw i perspektyw członków i członkiń tej społeczności.

3. Rezygnacja z przeciwstawiania sobie mniejszości romskiej i polskiej większości

Osoby należące do mniejszości romskiej w Polsce również są Polkami i Polakami. Rekomendujemy porzucenie narracji medialnych, które podkreślają różnice między romskimi grupami a społeczeństwem większościowym oraz między romskimi i nie-romskimi kobietami i mężczyznami.

4. Edukacja osób pracujących w redakcjach

Ważne jest, aby dziennikarze i dziennikarki mieli możliwość zrozumienia kontekstu kulturowego i społecznego romskich kobiet i mężczyzn oraz edukowali się w zakresie różnorodności, inkluzywności i antydyskryminacji. Pozwoli to na bardziej świadome podejście do tematyki grup mniejszościowych.

5. Zrównoważona narracja

Artykuły prasowe powinny przedstawiać pełen obraz sytuacji, unikając wyolbrzymienia negatywnych aspektów opisywanego wydarzenia w celu sztucznego wywołania sensacji. Warto unikać selekcjonowania faktów, które mogą nieproporcjonalnie podkreślać jedynie negatywne aspekty danej grupy, kobiet lub mężczyzn i zamiast tego dążyć do rzetelnego opisu złożoności różnych zjawisk i wydarzeń.

6. Krytyczne podejście do źródeł

Ważne jest, aby weryfikować źródła informacji i nie bazować na niesprawdzonych opiniach, które mogą zawierać uprzedzenia lub fałszywe informacje.

7. Konsultowanie się z ekspertami od kultury romskiej

Dla pewności warto poprosić o konsultację osoby specjalizujące się w kulturze romskiej. Trzeba przy tym pamiętać, że nie każda osoba pochodzenia romskiego będzie ekspertem lub ekspertką potrafiącą odpowiednio komentować skomplikowane zjawiska społeczne, kulturowe czy polityczne. Jednocześnie, nie każdy specjalista czy specjalistka z tych dziedzin będzie w stanie wypowiedzieć się na temat społeczności romskiej. Dobór odpowiednich ekspertów czy ekspertek jest kluczowy.

8. Włączenie głosu mniejszości

Warto zadbać o to, aby w materiałach prasowych pojawiały się wypowiedzi ekspertów i ekspertek wywodzących się z danej mniejszości (lub związanych z tą społecznością), co zwiększa autentyczność przekazu i pokazuje perspektywę tych, których dotyczy temat.

9. Uważny dobór ilustracji i nagłówków w publikacjach medialnych

Ilustracje i nagłówki mają istotne znaczenie dla odbioru danego artykułu prasowego. Należy dobierać zdjęcia oraz tytuły, które nie wzmacniają stereotypów lub uprzedzeń wobec Romów i Romek. Obrazy być bezpośrednio związane z opisywanym wydarzeniem, a nie odzwierciedlać stereotypowe wyobrażenia o społeczności romskiej (na przykład, stockowe zdjęcia jej członków w kolorowych ubraniach na tle taboru). Należy rezygnować z używania zdjęć poglądowych, jeżeli nie odzwierciedlają one rzeczywistości.

10. Przygotowanie wytycznych uwzględniających etyczne podejście

Redakcja z pomocą odpowiednich ekspertów może opracować własne wytyczne dotyczące pisania o grupach mniejszościowych, w których unika się stereotypizacji lub dyskryminujących opisów, a także różnych form dezinformacji, w tym dezinformacji ze względu na płeć. Takie wytyczne pomogą

dziennikarzom i dziennikarkom w codziennej pracy, a przede wszystkim wspierają etyczne podejście do opisywanego tematu.

11. Cykliczna ewaluacja już opublikowanych treści

Regularne przeglądy publikacji pod kątem obecności stereotypizacji i dyskryminujących wypowiedzi mogą pomóc w identyfikacji problematycznych treści i ich korygowaniu, a także w przeciwdziałaniu dezinformacji, w tym *gendered disinformation*.

12. Profesjonalizacja tematyczna

Dziennikarze i dziennikarki piszący regularnie na temat mniejszości etnicznych powinni się dokształcać w celu pogłębienia swojej wiedzy o tej problematyce. Także większe angażowanie specjalistów i specjalistek zajmujących się tematyką romską w tworzenie tekstów o charakterze publicystycznym wniosłaby dodatkową jakość do tego obszaru. Rekomendujemy rezygnację z przydzielania tematów dotyczących romskiej społeczności osobom bez odpowiednich kompetencji, a także osobom o krótkim stażu dziennikarskim, uprzedzonym, bez doświadczeń ze społecznościami odmiennymi kulturowo, oraz osobom o których wiemy, że nie potrafią zachować obiektywizmu, pisząc o sytuacjach kryzysowych.

13. Budowanie zespołów weryfikacyjnych

Regularna współpraca redakcyjna z osobami zajmującymi się społecznością romską, takimi jak tłumacze/czki, specjaliści/stki od tematyki romskiej do weryfikacji faktów (fact-checkingu), przy opisywaniu zdarzeń i sytuacji, które mogą doprowadzić do stygmatyzacji romskich kobiet i mężczyzn.

14. Moderacja sekcji komentarzy

Rekomendujemy objęcie szczególną ochroną sekcji komentarzy pod publikacjami poświęconymi mniejszości romskiej poprzez stałe udoskonalanie narzędzi do moderacji automatycznej i rezygnację z moderacji następczej, jeżeli osoba moderująca nie posiada silnych kompetencji umożliwiających rozpoznanie przypadków mowy nienawiści, nawoływania do przestępstw z nienawiści, wypowiedzi o charakterze romofobicznym. Komentarze, które nie są zgodne z przepisami i zostały usunięte przez osobę moderującą należy prezentować odbiorcom/czyniom w sekcji komentarzy, tłumacząc powody ich usunięcia oraz naruszone przepisy prawa, zastrzegając prawo do zabezpieczenia dowodów na potrzeby ewentualnych procesów sądowych. Jeśli opisywane wydarzenie może wzbudzić silne emocje w odbiorcach i odbiorczyniach danej publikacji, rekomendujemy rezygnację z sekcji komentarzy na stronach internetowych redakcji oraz w social mediach w przypadku braku narzędzi moderujących lub osoby moderującej posiadającej odpowiednie kompetencje.

Autorki raportu

Agnieszka M. Caban

Kulturoznawczyni, doktorantka Uniwersytetu Warszawskiego w Szkole Doktorskiej Nauk o Kulturze i Religii, badaczka kultury mniejszości narodowych i etnicznych, specjalistka w zakresie wielokulturowości. Wykładowczyni i trenerka z zakresu komunikacji między-kulturowej, antydyskryminacji, self-advocacy i in. Działaczka społeczna i obrończyni praw człowieka. Laureatka nagrody im. Heleny Radlińskiej dla animatorów społecznych (wyróżnienie specjalne w 2014 roku). Autorka licznych artykułów, raportów, redaktorka książek i czasopism, m.in. *Romowie – Przewodnik. Historia i kultura* (2009), *Romowie i Sinti w obozie pracy i zagłady w Bełżcu* (2020), *Z życia Romni. Tradycja a współczesna cywilizacja – rozmowy* (2014). Autorka działu „Wielokulturowość” magazynu „Kultura Enter” (2008–2011) oraz „Kwartalnika Romskiego” (2010–2015). Wiceprezeska Radomskiego Stowarzyszenia Romów „Romano Waś” (2009–2020). Kierowniczką oddziału Muzeum Dialogu Kultur w Muzeum Narodowym w Kielcach (2017–2019). Obecnie prezeska Fundacji Dom na Pograniczu oraz wiceprezeska Stowarzyszenia Alumni.

Agnieszka Pięta

Studentka dziennikarstwa i nowych mediów na warszawskim Collegium Civitas, zainteresowana kwestiami ochrony środowiska, dziennikarstwem obywatelskim, walką z *fake-news* i dezinformacją. Digital Transformation Expert i OSINT master. Posiada 5-letnie doświadczenie w sektorze bezpieczeństwa i zapobiegania stratom, pełniła nadzór nad 40-50 osobowym zespołem, prowadziła audyty i szkolenia z zarządzania sytuacjami kryzysowymi. Twórczyni procedur, raportów, siatek kradzieżowych i analiz z zakresu ochrony osób i mienia, a także zarządzania zespołami. Wiceprezeska zarządu Fundacji Dom na Pograniczu. W zespole fundacji dba o innowacyjność rozwiązań, research oraz tworzenie strategii. W wolnym czasie ogląda filmy dokumentalne i reportaże, chętnie wczytuje się w popularnonaukową literaturę socjologiczną i historyczną.

www.fundacjadownapograniczu.pl